

POLITIKA O SURADNJI S ISELJENIŠTVOM

Travanj 2017.

Izdavač

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice Bosne i Hercegovine

Članovi Radne skupine

Kemo Sarač, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH

Milanko Tošić, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH

Isma Stanić, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH

Mitar Kovačević, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH

Ivanka Taraba, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH

Tugomir Čuljak, Predsjedništvo BiH

Dževad Mahmutović, Predsjedništvo BiH

Zoran Đerić, Predsjedništvo BiH

Sanja Eminović, Ministarstvo vanjskih poslova BiH

Biljana Čamur, Ministarstvo civilnih poslova BiH

Tatjana Bambarez, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH

Ernardina Bajrović, Centralna banka BiH

Borjana Kulenović, Agencija za rad i zapošljavanje BiH

Fadil Fatić, Agencija za statistiku BiH

Maida Bećirović, Agencija za unaprjeđenje stranih investicija u BiH

Zdenko Milinović, Direkcija za ekonomsko planiranje BiH

Nihad Bajramović, Vanjskotrgovinska komora BiH

Sulejman Alijagić, Ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica FBiH

Zdravko Beljo, Ministarstvo raseljenih osoba i izbjeglica FBiH

Enes Šerifović, Vlada Brčko distrikta BiH

Sandra Simović, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH

Tisak:

Štamparija "FOJNICA" d.o.o. Fojnica

Sadržaj

1. UVOD	5
2. PRAVNI TEMELJ ZA DONOŠENJE DOKUMENTA	7
3. INSTITUCIJSKI OKVIR	8
4. OCJENA POSTOJEĆEGA STANJA	9
5. VIZIJA	12
6. NAČELA	12
7. CILJEVI	13
CILJ 1. RAZVITAK PRAVNOGA SUSTAVA I INSTITUCIJSKIH KAPACITETA	13
1.1.	
Donijeti okvirnu strategiju suradnje s iseljeništvom	14
1.2. Razviti mehanizme međuinstitucijske koordinacije za suradnju s iseljeništvom	14
1.3. Jačati kapacitete institucija u BiH za suradnju s iseljeništvom	15
1.4. Jačati kapacitete jedinica lokalne samouprave za suradnju s iseljeništvom	15
1.5. Pratiti emigracijske tokove i izvješćivati o tome	16
CILJ 2. PRUŽANJE POTPORE ISELJENIŠTVU I UNAPRJEĐENJE SURADNJE	16
2.1. Pratiti ostvarivanje prava i interes iseljenika u BiH i zemljama prijma	16
2.2. Jačati kapacitete organizacija u iseljeništvu i uspostaviti mehanizam za predstavljanje iseljeništva u zemljama prijma i u BiH	17
2.3. Očuvati materinje jezike, kulturu i identitet	17
2.4. Unaprijediti suradnju u području gospodarstva, obrazovanja, znanosti, kulture i sporta	18
2.5. Unaprijediti informiranje, razmjenu informacija i međusobno komuniciranje	19
2.6. Podržavati aktivnosti civilnoga sektora u iseljeništvu i BiH koje pridonose jačanju veza BiH i iseljeništva	20
CILJ 3. STVARANJE UVJETA ZA VEĆI DOPRINOS ISELJENIŠTVU RAZVITKU BIH	20
3.1. Promicati iseljeništvo i njegove razvojne resurse	21
3.2. Mobilizirati investicijske i financijske resurse iseljeništva	21
3.3. Mobilizirati ljudske resurse, znanja i vještine iseljeništva	22
3.4. Podržati filantropske aktivnosti i akcije humanitarne pomoći iz iseljeništva	22
8. PROVEDBA POLITIKE O SURADNJI S ISELJENIŠTVOM	23
9. FINANCIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA PROVEDBU POLITIKE O SURADNJI S ISELJENIŠTVOM	23

1.UVOD

Povijesno gledano, migracije su izraz stalne ljudske težnje za boljitkom i napretkom, te težnje općem razvoju. Velike katastrofe, ali i razlozi ekonomske naravi, najčešće su glavni motivacijski činitelji zbog kojih uopće dolazi do migracija i što se na takav način stvara slika o važnosti takvih događanja u svijetu, te do potrebe institucionaliziranja ovoga područja ljudskoga života. Treba kazati da je riječ o pojavama i procesima koji su karakteristični za sve zemlje, neovisno o stupnju ekonomskog razvitka.

Trendovi migracija u razvijene zemlje, ali i iz jedne zemlje u razvoj u drugu, kao i unutar razvijenih zemalja, dovode do promjene strukture stanovništva i u zemljama prijama i zemljama podrijetla, koje se tradicijski označuju maticama. U zemljama prijama migracije se odražavaju zadovoljavanjem potreba za radnom snagom, ali i cjelokupnim doprinosom u dinamičkim društvenim zbivanjima. S druge strane, u zemljama podrijetla migracije ostavljaju posljedice ekonomske, socijalne, kulturne i druge naravi, ali istodobno daju nesumnjiv doprinos smanjenju siromaštva i ekonomskom razvitku zemlje, prvenstveno uspostavljanjem veza, prijenosom znanja i drugim oblicima pomoći.

Duboko svjesni suvremenih tokova ljudske civilizacije, veliki broj zemalja u svijetu započeo je izgradnju i uspostavu odnosa s građanima koji su napustili svoju zemlju, stvarajući na takav način još čvršće temelje za razvitak vlastitog društva. Stoga su upravo u svijetu aktualni i trendovi suradnje između matičnih zemalja i njihovih iseljenika u inozemstvu. Ohrabrivanjem i poticanjem iseljenika na ulaganja u zemlju podrijetla, prijenosom stečenih znanja i iskustva, ali i pružanjem podrške države iseljenicima u inozemstvu, grade se mostovi koji, dugoročno gledano, donose obostrani boljitak i sigurnost.

Općenito se može govoriti o tome da migracije kao povijesna pojava, ali ujedno i činjenica, podjednako sudjeluju u političkim, ekonomskim, općenito socijalnim, ali i kulturnim tokovima u zemljama prijama i zemljama podrijetla. Subjekti migracija već odavno sudjeluju u suvremenim tokovima društva, poznatijim kao globalizacija. Nema sumnje da su ta društvena zbivanja u dobroj mjeri, bar kada je riječ o Bosni i Hercegovini, izvan društvenoga uređenja i normiranja.

Države koje imaju iskustva u uspostavi i njegovanju odnosa sa svojim iseljeničtvom u inozemstvu na različit način dodjeljuju nadležnosti za pitanje suradnje. Dok neke države imaju ministarstva za dijasporu/iseljeničtvo, druge imaju agencije ili direkcije odnosno urede. Međutim, bez obzira na institucionalno pozicioniranje u ovome području, postoje zajednički elementi smjera djelovanja država prema iseljeničtvu u inozemstvu. Većina zemalja radi na jačanju veza sa svojim iseljeničtvom ili pak dijasporom, ponajprije očuvanjem kulturnoga identiteta i uspostavom ekonomske suradnje. Sve su brojniji različiti mehanizmi za vezivanje iseljenika s maticom, počev od unaprjeđenja položaja i ostvarivanja prava u zemljama prijama uspostavom i razvitkom bilateralnih odnosa, pa do vezivanja iseljeničtva za razvitak matične države sustavnim korištenjem ljudskih potencijala, te financijskih i socijalnih resursa.

Većina država u okruženju Bosne i Hercegovine, Republika Srbija, Republika Hrvatska, Crna Gora i Albanija, poduzele su niz mjera za povezivanje svojih s resursima svoga iseljništva, odnosno dijaspore. Neovisno o donošenju pravnoga okvira za suradnju s iseljništvom, težište rada država u okruženju razlikuje se ovisno o potrebama države i resursima koje imaju u svojem iseljništvu. Neke od zemalja naglasak su stavile na izradu politike vraćanja obrazovanih osoba i uspostavu mreže znanstvene suradnje. Druge su svoje aktivnosti usmjerile na jačanje ekonomskoga partnerstva s iseljništvom i osnaživanje utjecaja novčanih doznaka iz iseljništva na razvitak zemlje, dok su se neke države usredotočile na lobiranje iseljenika u zemljama prijma i poboljšanje imidža zemlje.

Upravo svjesni suvremenih društvenih tokova, kao i činjenice da je nužno uspostaviti institucionalne veze s iseljništvom, vlasti BiH opredijelile su se da razloge povijesne, ekonomske, humane i kulturološke naravi uobliče u dokument koji će biti jasan putokaz, opredjeljenje i izraz volje dugoročne suradnje koja nema alternativu.

Dokument Politika o suradnji s iseljništvom nesumnjivo predstavlja jasnu opredijeljenost BiH da se, po prvi puta, svojem iseljništvu stavi na raspolaganje i pruži svu neophodnu podršku u ostvarivanju prava u zemlji. Vlasti BiH ovim dokumentom žele priznati potencijal iseljništva i pomoći u nastojanjima za punim anagažiranjem i ostvarenjem resursa izvan domovine. Istodobno, očekuje se i od našega iseljništva proaktivan pristup, inicijative i prijedlozi za povezivanje na konkretnim projektima i programima, te uključivanje relevantnih institucija iz BiH u njihovu pripremu i provedbu. Time bi se, svakako, doprinijelo unaprjeđenju bilateralnih odnosa i suradnje između institucija u BiH i zemalja prijama.

Politika o suradnji s iseljništvom teži prepoznati, njegovati i razvijati veze iseljništva BiH s svojom državom, stvarati i razumno prepoznavati uvjete za veće uključivanje iseljništva u društveno-ekonomski razvitak BiH, te poticati iseljništvo na doprinos međunarodnom promicanju zemlje i izgradnju pozitivnog imidža BiH povezivanjem i radom na međunarodnim te projektima, projektima u zemlji njihova boravka i projektima u BiH.

Iseljništvo podrijetlom iz BiH postaje sve značajniji čimbenik u političkom, ekonomskom, obrazovnom, sportskom, kulturnom i životu zemalja prijama općenito. Takvim položajem iseljništvo može značajnije utjecati na proces odlučivanja, rad državnih institucija i opće društvene tokove u zemljama prijama, a time i na sadržaj i kvalitetu suradnje zemalja prijma s BiH.

Politika o suradnji s iseljništvom je dokument kojim se na jasan način odražava zaključak Vijeća ministara BiH, donesen na 22. sjednici održanoj 8. 9. 2015. godine. Tim je zaključkom zaduženo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH da “u suradnji s drugim nadležnim institucijama na svim razinama vlasti pripremi Prijedlog politike o suradnji s iseljništvom, što će biti preduvjet za zakonsko uređivanje ove materije”.

Zaključak se temelji na Strateškom okviru za Bosnu i Hercegovinu, usvojenom na 19. sjednici Vijeća ministara BiH održanoj 20. 8. 2015., u kojem je pod specifičnim ciljem 12. za jedan od prioriteta utvrđena obveza: unaprijediti sustav zaštite ljudskih prava i razvoj odnosa BiH s

iseljeništvom, gdje je u okviru 3. Mjere predviđeno razvijanje politika BiH prema iseljeništvu što obuhvaća: razvijanje politika BiH prema iseljeništvu, poticanje, razvijanje i koordiniranje suradnje s iseljeništvom s ciljem ostvarenja razvojnih učinaka te suradnje, jačanje veza s iseljenicima u cilju njihovoga uključivanja u društveno i ekonomski razvitak BiH, zaštitu i ostvarivanje njihovih prava, kao i praćenje emigracijskih trendova.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, kao nadležna institucija za kreiranje politike BiH u području iseljeništa, sukladno članku 12. Zakona o ministarstvima i drugim tijelima uprave BiH („Službeni glasnik BiH“, br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09), pristupilo je, u suradnji s drugim institucijama na svim razinama vlasti, izradi Prijedloga politike o suradnji s iseljeništvom, koji je okvirni i polazni temelj, odnosno temeljni dokument koji će poslužiti institucionalnom pozicioniranju suradnje s iseljeništvom BiH. Politika o suradnji s iseljeništvom ima intenciju povezati sveukupno iseljenišvo BiH, uz koordinacijsku ulogu Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstva vanjskih poslova BiH, s institucijama na svim razinama vlasti, koje će proaktivnim djelovanjem upravo doprinijeti ostvarenju obostrane suradnje i koristi.

Vijeće ministara BiH je, na 65. sjednici, održanoj 21. 7. 2016., donijelo Odluku o uspostavi Radne skupine za izradu politike o suradnji s iseljeništvom, koju čine predstavnici institucija na državnoj i entitetskoj i razini Brčko Distrikta BiH.

2. PRAVNI TEMELJ ZA DONOŠENJE DOKUMENTA

Za razumijevanje pravnog temelja za donošenja dokumenta Politika o suradnji s iseljeništvom treba shvatiti da je to prvi dokument takve vrste za koji se BiH opredijelila, a koji će poslužiti kao polazni temelj za aktivnosti koje će preduzimati tijela vlasti na svim razinama.

Člankom I.7.e) Ustava BiH propisano je da državljanin Bosne i Hercegovine u inozemstvu uživa zaštitu Bosne i Hercegovine. U smislu ove odredbe Ustava BiH, jasno je da BiH ima realan temelj za izradu dokumenta kakav je Politika o suradnji s iseljeništvom, kojim će institucionalizirati odnose sa svojim državljanima u inozemstvu i tako doprinijeti boljoj suradnji i zaštiti svojih građana.

Također, člankom 12. Zakona o ministarstvima i drugim tijelima uprave („Službeni glasnik BiH“, br. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09 i 103/09) propisana je nadležnost Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH koje je zaduženo za „kreiranje politike Bosne i Hercegovine prema iseljeništvu“. Člankom 4. toga zakona propisano je da ministarstva pripremaju zakone i druge propise i opće akte iz svoga djelokruga te obavljaju i druge poslove određene posebnim zakonima i drugim propisima. U kontekstu navedenih odredaba, a u cilju provedbe Zakona o ministarstvima i drugim tijelima uprave, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH je, uz pomoć i suradnju s drugim tijelima uprave i institucijama na svim razinama, izradilo dokument Politika o suradnji s iseljeništvom.

Pravni temelj za izradu Politike o suradnji s iseljeništvom sadržan je i u članku 8. Zakona o ministarstvima i drugim tijelima uprave, prema kojem je Ministarstvo vanjskih poslova BiH nadležno za poticanje, razvijanje i koordiniranje suradnje s iseljeništvom iz BiH, kao i odredbi članka 10. stavka (1) točke 3) Zakona o upravi, prema kojoj tijela uprave donose propise za provedbu zakona i drugih propisa. Kako je kreiranje politike s iseljeništvom u nadležnosti Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, a poticanje razvijanje i koordiniranje suradnje s iseljeništvom u nadležnosti Ministarstva vanjskih poslova BiH, jasno je da će Politika o suradnji s iseljeništvom stvoriti mogućnosti primjene nadležnosti različitih ministarstava i institucija.

Osim navedenih pravnih temelja, kao pravni temelj za izradu Politike o suradnji s iseljeništvom treba uzeti u obzir i članak 11. stavak (1) Zakona o upravi, prema kojem tijela uprave u granicama svojih nadležnosti vode politiku razvitka koja obuhvaća utvrđivanje razvojnih strategija i poticanje gospodarskog, socijalnog, kulturnog, sportskog, ekološkog i ukupnoga društvenoga razvitka. Kako se Politikom o suradnji s iseljeništvom upravo stvaraju uvjeti koji se tiču ostvarivanja prava iz različitih područja ljudskoga života uz pomoć različitih mjera, ističe se upravo njezin doprinos ukupnome društvenome razvitku.

Nadalje, mora se jasno naglasiti činjenica da je Vijeće ministara BiH na 22. sjednici, održanoj 8. 9. 2015. godine, zadužilo Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH da, u suradnji s drugim nadležnim institucijama na svim razinama vlasti, pripremi Prijedlog politike o suradnji s iseljeništvom. Dokument Politika o suradnji s iseljeništvom predstavlja realiziranje zaključka Vijeća ministara BiH u smislu Zakona o upravi.

Također, kao jedan od temelja prilikom izrade Politike o suradnji s iseljeništvom poslužio je i dokument Predsjedništva BiH pod nazivom “Opći pravci i prioriteti za provedbu vanjske politike Bosne i Hercegovine”, broj: 01-645-30/03 od 26. 3. 2003. U ovome dokumentu Predsjedništva BiH se pod točkom III. (c) kao jedan od prioriteta djelovanja navodi “zaštita interesa državljana Bosne i Hercegovine u inozemstvu”.

3. INSTITUCIJSKI OKVIR

Sagledavanje institucionalnog okvira pridonosi razumijevanju područja iseljeništva uopće. Naime, institucije koje u svojim nadležnostima imaju pitanja koja se tiču suradnje sa iseljenicima iz Bosne i Hercegovine mogle bi se podijeliti na one kojima je propisima dana obveza suradnje s iseljeništvom i na one kojima to nije izravno dano u nadležnost, ali su ipak zbog svoje uloge i nadležnosti koju imaju ipak vezani za područje iseljeništva.

Dakle, institucije u Bosni i Hercegovini koje u svome radu, odnosno u nadležnosti imaju obvezu ostvarivanja kontakta i suradnje s iseljenicima iz Bosne i Hercegovine su:

- Predsjedništvo BiH, unutar svoje nadležnosti za vanjsku politiku, inicira zaključivanje bilateralnih sporazuma u području konzularne, radnopravne i imovinske zaštite građana BiH u inozemstvu;
- Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u svojoj nadležnosti ima izravnu komunikaciju, odnosno jasne pravce djelovanja kroz kreiranje politike BiH prema iseljeništvu. U

ovome ministarstvu djeluje Sektor za iseljništvo, podijeljen na dva odsjeka - Odsjek za statusna pitanja i informiranje i Odsjek za gospodarsku, obrazovnu, znanstvenu i kulturnu suradnju;

- Ministarstvo vanjskih poslova BiH nadležno je za poticanje, razvijanje i koordiniranje suradnje s iseljništvom iz BiH i kao institucija je kroz mrežu diplomatsko-konzularnih predstavništava najbliža iseljništvu;
- Ministarstvo civilnih poslova BiH nadležno je za dopunsku nastavu u iseljništvu;
- Nadležne institucije Federacije BiH, Republike Srpske, Brčko Distrikta BiH, kantona i općina – s obzirom na nadležnosti i na to da je pitanje iseljništva višesektorsko, mnoga se pitanja rješavaju na entitetskoj, kantonalnoj i općinskoj razini vlasti, pa je sudjelovanje različitih aktera iz različitih sektora i razina vlasti potrebno pri definiranju politike prema iseljništvu.

Osim nabrojanih institucija, u realiziranje dokumenta Politika o suradnji s iseljništvom, imajući u vidu njezin sadržaj i predviđene aktivnosti, neminovno će biti uključena i druga nadležna tijela i organizacije civilnoga društva. Dakle, Politika o suradnji s iseljništvom, s obzirom na ono što se njome želi postići, zahtijeva uključivanje većega broja aktera u BiH i u inozemstvu.

4. OCJENA POSTOJEĆEGA STANJA

Prema statističkim podacima, broj osoba koje žive u inozemstvu a koje su rođene u BiH, bez obzira na njihovo sadašnje državljanstvo u 50 zemalja svijeta, jest 1.671.177, od kojih u zemljama EU živi 57 % odnosno 955.780 osoba . Ovim brojem nisu obuhvaćeni potomci rođeni u zemljama prijma. U svezi s tim, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH ne raspolaže podacima o broju potomaka (druge i treće generacije) iseljenika, ali procjenjuje da bi ukupan broj osoba koje vode podrijetlo iz BiH, a žive u inozemstvu, mogao biti oko 2 milijuna, u što su uključene i osobe rođene u BiH (1.671.177) i njihovi potomci. Procjenjuje se da broj iseljenika s potomcima premašuje 2 milijuna. Najveći broj iseljenika iz BiH živi u europskim zemljama - više od 950.000, od toga u Hrvatskoj 410.000, Srbiji 335.000, Njemačkoj 160.000, Austriji 150.000, Sloveniji 97.000, Švicarskoj 57.000, Švedskoj 56.000, dok u SAD-u živi 130.000, Kanadi 40.000 i Australiji 40.000 osoba rođenih u BiH.

Status iseljenika u zemljama prijma riješen je, velikim dijelom stjecanjem državljanstva, stalne ili privremene dozvole boravišta, radne i studentske vize. Prema podacima kojima raspolaže Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, oko 500.000 iseljenika iz BiH steklo je državljanstvo države prijma (bez Srbije i Hrvatske). Prema podacima Ministarstva civilnih poslova BiH, u razdoblju od 1998. do prosinca 2015. godine, 69.289 osoba odreklo se državljanstva BiH radi stjecanja državljanstva druge države. To potvrđuje da građani BiH u velikom broju slučajeva, prilikom stjecanja državljanstva države prijma, uspijevaju zadržati i državljanstvo BiH.

S obzirom na to da se u praksi nerijetko za iseljništvo koristi i termin izbjeglice u inozemstvu, veoma je bitno istaknuti da je među iseljenicima neznatan broj onih s izbjegličkim statusom. Prema podacima Visokog povjereništvu Ujedinjenih naroda za izbjeglice (UNHCR) iz lipnja

2015. godine, u svijetu živi 19.628 osoba iz BiH sa statusom izbjeglica, od čega većina u Srbiji (više od 15.000).

Iseljenici iz BiH spadaju među bolje integrirane imigrantske skupine u državama prijma, što potvrđuju podatci nadležnih institucija država prijma o visokoj stopi uposlenosti, visokom postotku uključenosti u obrazovni sustav, a zadnjih godina i primjetnijim uključivanjem u politički život u državama prijma.

Iako u iseljentištvu djeluje niz udruga koje se bave kulturnim, sportskim, obrazovnim, informativnim, humanitarnim, vjerskim i drugim aktivnostima, ono je nedovoljno organizirano. Ogromna većina iseljenika nije učlanjena u organizacije. Postoje indicije da je u organizacije uključen samo 1 % iseljenika iz BiH i da su uloga i važnost organizacija migrantske zajednice iz BiH u EU i zemljama bivše Jugoslavije krajnje ograničeni. Općenito, ovaj trend nije neobičan ni za druge dijaspore i druge zemlje, tako npr. u Švedskoj, gdje su migranti iz različitih zemalja posebno dobro organizirani zbog pomoći koju dobivaju od lokalnih vlasti, samo 20 % njih je u članstvu imigrantskih organizacija. U rad organizacija u Švedskoj uključeno je samo 11 % imigranata iz BiH i drugih zemalja bivše Jugoslavije.

Karakteristično je da su članovi udruga iseljenika iz BiH uglavnom iz jedne etničke skupine. U iseljentištvu djeluje Svjetski savez dijaspore BiH (SSDBiH), organizacija koja okuplja iseljenike iz 15-tak država. Međutim riječ je o organizaciji koja okuplja većinom Bošnjake, te u smislu reprezentivnosti ne predstavlja krovnu organizaciju cjelokupnog iseljentištva iz BiH. Zavičajni klubovi, poput Udruženja Majevičana u Švicarskoj, Saveza Banjalučana u Švedskoj, Zavičajnog kluba Jajce u Hrvatskoj, Zavičajnog kluba Usorskog kraja u Hrvatskoj, Udruge Kozarčana u Srbiji, Prijatelja Ključa u Švicarskoj, Udruge Prsten u Hrvatskoj itd., mogli bi biti najreprezentativniji i najzainteresiraniji za suradnju, naročito s lokalnim zajednicama u Bosni i Hercegovini. Također, u iseljentištvu postoje i strukovne udruge, npr. udruge nastavnika maternjih jezika, udruge akademskih djelatnika, umjetnika, poduzetnika te nekoliko ženskih organizacija. Treba naglasiti da vjerske zajednice iz BiH u iseljentištvu okupljaju veliki broj iseljenika.

Institucije u BiH ne pružaju dovoljnu podršku iseljentičkim organizacijama.

Učenju materinjih jezika i očuvanju kulture u iseljentištvu institucije u BiH poklanjaju vrlo malo pozornosti i podrške, što je jedan od razloga ubrzane asimilacije djece u iseljentištvu. Danas u mnogim zemljama svijeta žive mladi ljudi podrijetlom iz BiH koji su stekli visoko obrazovanje na jezicima zemalja prijma, ali su njihove jezične kompetencije na materinjem jeziku veoma ograničene. Trenutačno je veoma mali postotak djece uključen u dopunsku nastavu, koju većinom izvode organizacije u iseljentištvu uz određenu podršku iz BiH.

Iseljentištvo predstavlja veliki ljudski, ekonomski i društveni resurs za razvitak BiH. Ljudski resursi podrazumijevaju obrazovanost, stručnost i kvalificiranost iseljentištva, dok ekonomski resursi uključuju prijenos novčanih doznaka iz iseljentištva, štednju, izravna ulaganja i trgovinu. Društveni resursi podrazumijevaju nove društvene, kulturne i političke vrijednosti koje

moгу pomoći društvenom i ekonomskom razvitku zemlje podrijetla i biti mostom suradnje na međunarodnom planu.

Iseljništvo predstavlja relativno mladu i obrazovanu skupinu, čiji veliki dio su visokoobrazovane i osobe koje su u svojim novim sredinama stekle profesionalno znanje i iskustvo koje bi itekako moglo pomoći BiH na njezinom razvojnom putu i putu k Europskoj uniji. Osim brojnih stručnjaka i priznatih kulturnih djelatnika, u europskim zemljama i Sjedinjenim Američkim Državama živi i radi stotine doktora znanosti, sveučilišnih profesora i znanstvenika koji vode podrijetlo iz BiH.

Osim ljudskog, iseljništvo podrazumijeva i veliki ekonomski potencijal, što potvrđuje već godinama stabilan priljev novčanih doznaka od dvije do tri milijarde konvertibilnih maraka godišnje, što čini oko 10-15 % bruto društvenog proizvoda BiH. Također, štednja iseljništva, iako većinom zadržana u zemljama prijma, predstavlja ogroman financijski resurs i nekoliko je puta veća od iznosa novčanih doznaka. Procjenjuje se da je riječ o iznosu od nekoliko milijardi eura godišnje.

Usprkos teškoćama i preprekama vezanim uz ulaganje u BiH, mnogo je uspješnih primjera ulaganja iz iseljništva, koje u nekim sredinama čine većinsko ulaganje (Sanski Most, Velika Kladuša, Prijedor, Višegrad i dr.).

Najveći broj iseljenika zadržava snažnu vezu s BiH, osobito s mjestima podrijetla, što se očituje u želji i interesu za doprinos ekonomskom i društvenom razvitku BiH.

Nepotpuni pravni okvir, bolja organiziranost i planski pristup i koordiniranje aktivnosti na različitim razinama koje se odnose na iseljništvo, najveća su prepreka za učinkovitiji rad u području iseljništva.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH uvrstilo je iseljništvo u strategije u oblasti migracija i azila BiH za razdoblje 2012.-2015. i 2016.-2020. čiji je nositelj Ministarstvo sigurnosti BiH gdje su predviđene mjere za jačanje institucionalnih kapaciteta u BiH s ciljem povezivanja migracije i razvitka, odnosno vezivanja iseljništva s razvitkom BiH. Zahvaljujući predviđenim mjerama, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH proteklih je godina uspjelo pokrenuti niz aktivnosti u području uključivanja iseljništva u razvitak BiH koje su većinom usredotočene na podršku jedinicama lokalne samouprave u uključivanju iseljništva u lokalni razvitak. Također, provedene su aktivnosti i istraživanja na unaprjeđenju znanja o iseljništvu i migracijama, te je uz švicarsku potporu uspostavljena zajednička platforma iseljeničih organizacija u Švicarskoj pod nazivom "i-dijaspora".

Osim nepotpunoga pravnoga okvira, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u svojem je radu s iseljništvom kao problem identificiralo i nedostatak multisektorskoga pristupa. Unaprjeđenje suradnje s iseljništvom u različitim područjima te uključivanje iseljništva u razvitak BiH iziskuje uključivanje i drugih institucija na svim razinama vlasti, počevši od lokalnih zajednica, kantona, entiteta pa do državnih institucija, svake iz svoje nadležnosti i djelokruga,

s obzirom na to da se mnoga pitanja, koja se tiču iseljništva, rješavaju na različitim razinama vlasti.

Također, trenutačno ne postoji suradnja između različitih institucija niti koordiniran nastup prema iseljništvu. Zbog nužnosti uključivanja različitih sektora i institucija u rad s iseljništvom, potrebno je razviti odgovarajuće mehanizme za koordiniranje i suradnju unutar BiH.

Uz to, trenutačno nema ni uređenog mehanizma za redovite konzultacije s iseljništvom u procesu donošenja odluka, što će trebati uspostaviti s obzirom na to da je iseljništvo glavna ciljna skupina u ovom procesu izrade politika.

Osim navedenih uočenih nedostataka, nedovoljno su razvijeni i komunikacijski kanali s iseljništvom, ograničen je i njihov pristup informacijama, te su nedovoljno zastupljeni u medijima u BiH.

Također, valja spomenuti da civilni sektor u Bosni i Hercegovini nema dovoljno razvijene aktivnosti prema iseljništvu, te postoji potreba njegovog jačanja u ovome području.

5. VIZIJA

Iseljništvo iz BiH čini neodvojivi segment bosanskohercegovačkog društva, a snažne veze s iseljništvom strateški su interes BiH.

Stvaranje pravnog temelja i uvjeta za uspostavu, jačanje i očuvanje odnosa BiH s njezinim iseljništvom, naročito očuvanje materinjih jezika, kulture i identiteta njezinih naroda u iseljništvu, te stvaranje uvjeta za sudjelovanje i doprinos iseljništva društveno-ekonomskom razvoju BiH je cilj kojemu se teži ovim dokumentom.

Stoga, vizija dokumenta Politika o suradnji s iseljništvom je uspostaviti dugoročnu institucionalnu suradnju s iseljništvom BiH, te maksimalno povećavati utjecaj takve suradnje na razvitak BiH. Istodobno, vizija je ukazati na jasno opredjeljenje institucija BiH za pomoć iseljništvu iz Bosne i Hercegovine u smislu cjelokupne uspostave veza s njihovom zemljom.

6. NAČELA

U dokumentu Politika o suradnji s iseljništvom ističu se ključna načela kojima će se voditi sve institucije u BiH pri poduzimanju aktivnosti i stvaranju preduvjeta za suradnju s iseljništvom iz Bosne i Hercegovine.

Riječ je o slijedećim načelima:

- načelo institucionalne suradnje podrazumijeva da institucije vlasti na svim razinama, shodno zakonom propisanim nadležnostima, kao i iseljničke organizacije, uspostavljaju niz uzajamno povezanih mjera i aktivnosti predviđenih Politikom o suradnji s iseljništvom,

a koje imaju za krajnji cilj obostranu korist te poboljšanje imidža i za iseljništvo iz Bosne i Hercegovine i za državu BiH;

- načelo uključenosti iseljništva podrazumijeva uključivanje iseljništva u planiranje, organiziranje, izvođenje i praćenje različitih programa koji su od interesa za iseljništvo, ali i poticanje iseljenika da u zemlji prijma pridonose izgradnji suradnje između institucija zemlje njihova prijma i institucija u BiH, kao i jačanju pozitivnog imidža BiH. To je uvjet za uspješnu provedbu politika prema iseljništvu. Ovim se načelom omogućava uspostava dvosmjerne komunikacije, prepoznaje iseljništvo kao resurs koji može pomoći BiH, te se pridonosi aktivnijem sudjelovanju iseljništva u društveno-ekonomskom životu u BiH;
- načelo uzajamnosti podrazumijeva da će se mjere i aktivnosti iz Politike o suradnji s iseljništvom provoditi sukladno uzajamnoj suradnji i u duhu dobrih odnosa. Odnos između države i njezinih dijelova i iseljništva treba biti transparentan, građen na povjerenju, poštovanju i uzajamnosti. Iseljništvo je i obveza i resurs. Obveza je BiH brinuti o položaju i pravima svojih iseljenika u inozemstvu i u BiH, te unaprijediti različite oblike suradnje s iseljeničkim zajednicama. Ravnopravno davanje i uzimanje stvorit će odnos partnerstva između BiH i iseljništva;
- načelo multidisciplinarnog pristupa podrazumijeva uključenost institucija na različitim razinama vlasti uz poštivanje nadležnosti/međusektorski i multidisciplinarni pristup. Uključenost institucija na različitim razinama vlasti i međusektorski i multidisciplinarni pristup u radu s iseljništvom od ključne su važnosti. Mjere i aktivnosti koje se poduzimaju u području iseljništva moraju se zasnivati na međusektorskom pristupu. Dokumentom treba mobilizirati aktere na svim razinama vlasti da unaprijede suradnju s iseljništvom.

7. CILJEVI

Politikom o suradnji s iseljništvom treba stvoriti potrebne pretpostavke za sustavno i kvalitetno unaprjeđenje suradnje s iseljenicima, za što je potrebno uključivati institucije na svim razinama vlasti u BiH, svaku iz svoje nadležnosti, odgovoriti na potrebe i zahtjeve iseljništva, te uključiti iseljništvo u ekonomski i društveni život i razvoj BiH. Spomenute pretpostavke nastojat će se stvoriti kroz tri glavna strateška cilja:

1. razvitak pravnoga sustava i institucionalnih kapaciteta,
2. pružanje podrške iseljništvu i unaprjeđivanje suradnje,
3. stvaranje uvjeta za veći doprinos iseljništva razvitku BiH.

CILJ 1. RAZVITAK PRAVNOGA SUSTAVA I INSTITUCIJSKIH KAPACITETA

Razvitak pravnoga sustava i institucionalnih kapaciteta osigurava, prije svega, temelj za aktivniju ulogu institucija na različitim razinama vlasti u smislu pripreme i usvajanja normativnih i strateških dokumenata u kojima će suradnja s iseljništvom činiti dio pravnoga poretka BiH. Aktivnosti na realiziranju ovoga cilja ne podrazumijevaju automatski osnivanje novih institucija, tijela ili porast broja izvršitelja, nego mogu značiti samo drukčiju organizaciju postojećih kapaciteta i uvođenje dodatnih ili drukčijih poslova koje bi trebale obavljati različite institucije po prirodi stvari, odnosno prema svojim nadležnostima, raspoloživim kapacitetima i potrebama.

Razvitak pravnoga okvira podrazumijeva izradu strategije kojom će se sustavno urediti pitanje odnosa i suradnje s iseljeništvom, osigurati da kapaciteti institucija na različitim razinama vlasti učinkovito surađuju s iseljeništvom, uspostaviti međuinstitucionalna koordinacija unutar BiH, kao i modeli učinkovite suradnje s iseljeništvom.

S ciljem razvitka pravnoga sustava i institucionalnih kapaciteta, vlasti u BiH će:

1.1. Donijeti okvirnu strategiju suradnje s iseljeništvom

Strategija suradnje s iseljeništvom, kao okvirni dokument, bit će važan korak u procesu uspostave i uređenja odnosa BiH s iseljeništvom. Strategijom će se urediti odnosi i postaviti pravni temelji za planiranje i reguliranje suradnje BiH s iseljeništvom, detaljnije urediti suradnja u područjima koja zahvaćaju ključne segmenta društvenoga razvitka, te će se u tom smislu utvrditi prioritetni ciljevi. Strategijom će se predvidjeti izrada potrebnoga zakonskoga okvira, a ista će sadržavati i prateći dokument – akcijski plan, kojim će se identificirati nositelji poslova i aktivnosti, vremenski okvir te potrebna financijska sredstva za provedbu. Izradom strategije, što podrazumijeva uključenost svih razina vlasti i institucija, treba stvoriti nužne pretpostavke za sustavno i kvalitetno unaprjeđenje suradnje s iseljeništvom na srednjeročnom planu.

Nositelji aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstvo vanjskih poslova BiH.

U izradi dokumenta obvezno sudjeluju, sukladno svojim ustavnim nadležnostima, nadležne institucije koje se bave pitanjem iseljeništva u Federaciji BiH i nadležne institucije iz Republike Srpske i Brčko Distrikta.

1.2. Razviti mehanizme međuinstitucijske koordinacije za suradnju s iseljeništvom

S obzirom na složeno državno uređenje BiH, kao i podijeljene nadležnosti na različitim razinama vlasti, za jedno od ključnih pitanja nameće se pitanje koordinacije institucija BiH u radu s iseljeništvom. Naime, uspostavljanjem i unaprjeđenjem suradnje institucija na svim razinama vlasti u BiH bit će utemeljeno međuresorno tijelo na razini Vijeća ministara BiH, koje će imati savjetodavni karakter, a koje će okupljati najvažnije institucije na razini BiH, entiteta i Brčko Distrikta i uspostaviti suradnju s drugim razinama vlasti u BiH (kantoni, jedinice lokalne samouprave) koji svojom politikom utječu na iseljeništvo. U savjetodavno međuresorno tijelo kao promatrači mogu biti uključeni i predstavnici iseljeništva koji mogu pridonijeti društveno-ekonomskom razvitku BiH, kao i civilni sektor u BiH.

Zadaća ovog međuresornog tijela, koje imenuje Vijeće ministara BiH, bit će uspostava funkcionalnog sustava koordinacije i razmjene informacija između institucija koje se bave statusnim pitanjima iseljeništva, promicanje ulaganja, suradnja u područjima gospodarstva, znanosti, obrazovanja i kulture, te će svojom savjetodavnom ulogom, tj. davanjem preporuka, pridonijeti kvalitetnoj suradnji. Ovo savjetodavno tijelo moći će inicirati i aktivno sudjelovati u izradi i praćenju strateških, planskih i akcijskih dokumenata iz područja suradnje s iseljeništvom, odnosno mogućnosti iniciranja izrade projekata od koristi za suradnju s iseljeništvom. Ono će

jednom godišnje izvješćivati Vijeće ministara BiH o svome radu. Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH pružat će tehničku i stručnu pomoć ovome tijelu.

Nositelji aktivnosti: Vijeće ministara BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo vanjskih poslova BiH i nadležne institucije entiteta.

1.3. Jačati kapacitete institucija u BiH za suradnju s iseljeništvom

Potrebno je jačati kapacitete institucija na različitim razinama vlasti u BiH za intenzivniju suradnju s iseljeništvom. Važno je prvo provesti niz tematskih obuka za državne službenike iz različitih područja ekonomskog i društvenog sektora te time započeti proces izgradnje baze znanja unutar javnog sektora o konceptu ‘migracija i razvoj’, odnosno uključivanja iseljeništva u razvoj BiH i suradnje s iseljeništvom.

Slijedeće aktivnosti su identificiranje odgovornih osoba u relevantnim institucijama za rad na pitanjima koja se tiču iseljeništva, odnosno uključivanja ovoga pitanja u strateške dokumente u različim sektorima i na razinama vlasti.

Bit će pripremljen plan obuka, pružena stručna podrška te potpisani memorandumi o suradnji s institucijama bitnim za iseljeništvo, u kojima će biti utvrđene aktivnosti u pogledu identificiranja odgovornih osoba u relevantnim institucijama (iz postojećih kadrovskih kapaciteta institucija) i uključivanje pitanja iseljeništva u strateške dokumente.

Nositelj aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH.

U realiziranju ove aktivnosti djelatno sudjeluju institucije sa svih razina vlasti sukladno svojim nadležnostima, uz podršku civilnog sektora, posebno iseljeničkih organizacija, kao i međunarodnih organizacija.

1.4. Jačati kapacitete jedinica lokalne samouprave za suradnju s iseljeništvom

U praksi se pokazalo da je suradnja s iseljeništvom osobito važna, učinkovita i vidljiva kada se odvija na lokalnoj razini. Zapravo je to razina vlasti koja efektivno i izravno ostvaruje suradnju, a ona rezultira obostranom korišću. Stoga je jačanje kapaciteta jedinica lokalne samouprave za suradnju s iseljeništvom od ključne važnosti. Ta podrška podrazumijeva mobiliziranje lokalnih zajednica za identificiranje i bolje povezivanje sa svojim iseljeništvom, organiziranje obuka u radu s iseljeništvom, uspostavu koordinatora/ureda za iseljeništvo (kako je to navedeno u točki 1.3.), uključivanje pitanja iseljeništva u lokalne razvojne planove, poboljšanje usluga iseljeništvu (internetski matičar - uvođenje mogućnosti dobivanja određenih dokumenata putem interneta, brzi odgovori na upite iseljenika, informacije o ulaganju, ostvarivanju određenih prava i dr.), prikupljanje podataka o iseljeništvu, emigraciji i povratnicima na lokalnoj razini itd.

Nositelji aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, nadležne institucije Federacije BiH, Republike Srpske, Brčko Distrikta i lokalne zajednice.

1.5. Pratiti emigracijske tokove i izvješćivati o tome

U dijelu praćenja emigracijskih tokova i prikupljanja podataka o iseljeništvu potrebno je nadograditi postojeće i razviti nove statistike. To podrazumijeva unaprjeđenje postojećih registara/baza podataka o iseljeništvu, izradu kvantitativne migracijske statistike, razvoj novih statistika o kvalitativnim pokazateljima o mogućnosti i spremnosti sudjelovanja iseljeništva u društveno-ekonomskom razvitku BiH, podršku akademskim istraživanjima radi boljeg upoznavanja s iseljeništvom i njegovim potrebama, poticanje izrade akademskih programa u kojima se na interdisciplinarni način izučava fenomen migracija, uspostavu sustava prikupljanja podataka o emigraciji i povratnicima iz iseljeništva na lokalnoj razini itd.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH potpisat će memorandum o suradnji s Agencijom za statistiku BiH i drugim nadležnim institucijama.

Nositelj aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u suradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova BiH.

Uključene institucije: Agencija za statistiku BiH i druge nadležne institucije sa svih razina vlasti sukladno svojim nadležnostima, uz podršku civilnog sektora, osobito iseljeničkih organizacija, kao i međunarodnih organizacija.

CILJ 2. PRUŽANJE POTPORE ISELJENIŠTVU I UNAPRJEĐENJE SURADNJE

Pružanje potpore iseljenicima iz BiH u ostvarivanju njihovih prava i interesa - u BiH i inozemstvu - od primarne je važnosti za nadležne institucije u BiH. Osim praćenja donošenja i izmjena propisa u BiH i zemljama prijma koji se odnose na problematiku iseljenika, treba raditi i na stvaranju pogodnosti i olakšica za povratak. BiH brine o očuvanju nacionalnog identiteta u iseljeništvu, surađuje sa svim oblicima organiziranja iseljenika i pruža podršku organizacijama i pojedincima u iseljeništvu u svrhu promicanja učenja materinjih jezika te unaprjeđenja obrazovne, znanstvene, gospodarske i druge suradnje.

S ciljem pružanja podrške iseljeništvu i unaprjeđenja suradnje, vlasti u BiH realizirat će slijedeće:

2.1. Pratiti ostvarivanje prava i interes iseljenika u BiH i zemljama prijma

Prioritetne obveze BiH u ovome dijelu odnose se na kontinuirano praćenje prava, interesa i potreba iseljenika i povratnika iz iseljeništva u BiH, te praćenje njihovih interesa i potreba u zemljama prijma. Aktivnosti kojima će se to postići, a koje će, prije svih, realizirati Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstvo vanjskih poslova BiH su: informiranje iseljeništva o njihovim pravima u BiH i praćenje njihovog ostvarivanja, izravna podrška na upite iz iseljeništva, izrada vodiča/obavijesnih brošura za iseljeništvo o ostvarivanju prava (državljanstvo, priznavanje diploma i sl.). Ministarstvo civilnih poslova i Agencija za rad i upošljavanje sudjelovat će u praćenju ostvarivanja prava radnika migranata koji su uposleni

u zemljama prijma na temelju međunarodnih ugovora koje je potpisala BiH i izvješćivati o tome.

Nositelji aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvo vanjskih poslova BiH i Ministarstvo civilnih poslova BiH.

U realiziranju ove aktivnosti djelatno sudjeluju institucije sa svih razina vlasti sukladno svojim nadležnostima, uz podršku civilnog sektora, posebno iseljeničkih organizacija, kao i međunarodnih organizacija.

2.2. Jačati kapacitete organizacija u iseljentištvu i uspostaviti mehanizam za predstavljanje iseljentištva u zemljama prijma i u BiH

Učinkovitija suradnja s iseljentištvom iziskuje podršku jačanju kapaciteta postojećih organizacija i daljnjem organiziranju iseljentištva. Podrška treba biti osobito usmjerena na mlade stručnjake i visokoobrazovane kadrove, na njihovo međusobno povezivanje, kao i povezivanje s BiH, te podrška poslovnom udruživanju.

Potrebno je ispitati i razviti mehanizam za predstavljanje iseljentištva u BiH – predstavnička tijela iseljentištva (predstavnike različitih organizacija i istaknute pojedince iz iseljentištva) na takav način da u svakoj zemlji s brojnijim iseljentištvom, ukoliko je to moguće i ukoliko postoji interes, bude uspostavljeno tijelo u kojemu se osigurava jednako sudjelovanje predstavnika sva tri konstitutivna naroda, uključujući i predstavnike nacionalnih manjina.

Formiranje predstavničkih tijela ni u kojem smislu neće utjecati na postojeći način organiziranja iseljentištva, samo će olakšati komuniciranje iseljentištva s institucijama u BiH, a također bi moglo pridonijeti boljoj suradnji s institucijama u zemljama prijma.

Te će se aktivnosti provoditi održavanjem sastanaka s udrugama iseljenika uz pomoć Ministarstva vanjskih poslova BiH - diplomatsko-konzularnih predstavništava BiH. Članovi predstavničkih tijela, također, dobit će dodatnu obuku o zastupanju i pripremi projekata, kao i komunikaciji za učinkovitiju suradnju s BiH.

Nositelji aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstvo vanjskih poslova BiH.

Uključeni: iseljeničke organizacije i pojedinci iz iseljentištva.

2.3. Očuvati materinje jezike, kulturu i identitet

U ovome je dijelu potrebno podržati uspostavu sustava organiziranja nastave dopunskog obrazovanja djece u iseljentištvu, te promovirati značaj učenja materinjih jezika u inozemstvu, kao i očuvanja kulturnoga naslijeđa i identiteta. Osim sustavnog uređivanja nastave dopunskog obrazovanja, u čemu glavnu ulogu imaju Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH entitetske i druge nadležne institucije u području obrazovanja na različitim razinama vlasti, potrebno je podržati i učenje

materinjih jezika koristeći prednosti i pogodnosti online učenja, ljetnih škola učenja materinjih jezika i kulture u BiH, a čiji bi polaznici bili djeca i mladi iz iseljeništa, kako bi druženjem unaprijedili poznavanje jezika, upoznali kulturu, povijest i prirodne resurse BiH.

U tom smislu, Ministarstvo civilnih poslova BiH uspostaviti će i voditi registar dopunskih škola za djecu podrijetlom iz Bosne i Hercegovine u inozemstvu i o stvarnim potrebama za izvođenje dopunske nastave u iseljeništu.

Također, Ministarstvo civilnih poslova BiH i Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će, u suradnji s nadležnim institucijama, pokrenuti aktivnosti na uspostavi portala za interaktivno (online) dopunsko obrazovanje. Ministarstvo civilnih poslova BiH potpisat će s nadležnim institucijama u području obrazovanja na različitim razinama vlasti memorandume o suradnji, s ciljem organiziranja ljetnih škola materinjih jezika za djecu iz iseljeništa.

Nositelji aktivnosti: Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo vanjskih poslova BiH, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i druge nadležne institucije na različitim razinama vlasti.

2.4. Unaprijediti suradnju u području gospodarstva, obrazovanja, znanosti, kulture i sporta

Bosna i Hercegovina poticati će povezivanje gospodarstvenika iz iseljeništa s gospodarskim subjektima u BiH identifikiranjem i uspostavom redovitih kontakata s poslovnim ljudima iz iseljeništa, organiziranjem ekonomskih foruma iseljeništa, poslovnih/investicijskih konferencija, prezentacija za ulagače iz iseljeništa i susreta gospodarstvenika iz iseljeništa i BiH, te će poticati iseljeništo na ulaganje i proizvodnju u BiH, zalagati se za uvođenje određenih olakšica i poticajnih mjera, podržavati programe mentorstva iz iseljeništa za otvaranje malih i srednjih poduzeća u BiH, podržavati promicanje turističkih potencijala BiH posredstvom iseljeništa, promicati domaće proizvode i međusobnu trgovinu, sastavljati liste investicijskih projekata i učiniti ih dostupnima iseljeništu i na taj način stvoriti pretpostavke za ulaganje kapitala iseljeništa s ciljem pružanja potpore ekonomskom razvitku zemlje.

Potrebno je unaprijediti postojeću suradnju s iseljeništvom u području obrazovanja, znanosti, kulture i sporta novim sadržajima, poticati povezivanje obrazovnih, znanstvenih i kulturnih institucija i pojedinaca iz BiH s iseljenicima i njihovim organizacijama, poticati razmjenu učenika, studenata i profesora, promicati mogućnost obrazovanja studenata iz iseljeništa u visokoobrazovnim ustanovama u BiH, pokrenuti uključivanje znanstvenika i stručnjaka podrijetlom iz BiH u znanstvenoistraživačke projekte u BiH, inicirati programe virtualnog povratka stručnjaka, njihove mobilnosti i umrežavanja, razmjenjivati kulturno stvaralaštvo iz BiH i iseljeništa, promicati kulturno stvaralaštvo iseljeništa u BiH itd. Istodobno se očekuje da i iseljeništo u aktivnostima koje provodi u zemlji prijma, kada god je to moguće, uključuje institucije iz BiH i povezuje ih sa svojim institucijama, osobito kada je riječ o gospodarskim, znanstvenim, kulturnim, obrazovnim i projektima suradnje i razmjene mladih.

Također je u područjima znanosti i kulture potrebno sastaviti liste kulturnih i znanstvenih projekata u BiH i učiniti ih dostupnima iseljeništvu, kako bi ga se potaknulo na pomoć svojim kontaktima u pronalaženju investitora i partnera za njihovu provedbu.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, u suradnji s Ministarstvom vanjskih poslova BiH, mapirati će iseljeništvo u zemljama s velikim brojem iseljenika iz BiH radi pribavljanja podataka o broju i profilu iseljenika u zemljama prijma, s posebnim naglaskom na ekonomske i akademske potencijale u iseljeništvu.

Agencija za promidžbu inozemnih ulaganja BiH pripremit će ažurirane liste investicijskih projekata i učiniti ih dostupnima iseljeništvu u suradnji s jedinicama lokalne samouprave, dok će Ministarstvo civilnih poslova BiH pripremiti ažurirane liste kulturnih i znanstvenih projekata.

Nositelji aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, Ministarstvom vanjskih poslova BiH, Ministarstvo civilnih poslova BiH, Ministarstvo vanjske trgovine i ekonomskih odnosa BiH, u suradnji sa Agencijom za promidžbu inozemnih ulaganja i entitetskim nadležnim institucijama.

U realiziranju ove aktivnosti djelatno sudjeluju institucije sa svih razina vlasti sukladno svojim nadležnostima, uz podršku civilnog sektora, osobito iseljeničkih organizacija, kao i međunarodnih organizacija.

2.5. Unaprijediti informiranje, razmjenu informacija i međusobno komuniciranje

U ovome je dijelu potrebno izraditi plan komunikacije s iseljeništvom, s ciljanim i jasno određenim aktivnostima, što bi trebala biti uloga Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstva vanjskih poslova BiH, čije je kadrovske kapacitete potrebno jačati u diplomatsko-konzularnim predstavništvima, a s ciljem mapiranja iseljeništva, uglednih pojedinaca i razmjene informacija s iseljeništvom.

Potrebno je podržati i medije u iseljeništvu, kao i posebne programe u BiH namijenjene iseljeništvu, uspostaviti poseban portal za iseljeništvo na kojem se može pristupiti različitim informacijama koje se tiču iseljeništva (o povratku, o pokretanju posla, o međusobnom povezivanju itd.), osigurati prisutnost institucija na društvenim mrežama, čime će se dati mogućnost za interakciju s javnošću, veću medijsku pozornost sukladno potrebama i potencijalima iseljeništva, pripremati redovite biltene (newsletter) i dostavljati ih iseljeništvu e-poštom, osigurati informiranje o događanjima u lokalnoj zajednici, promicati potencijale iseljeništva, pozitivne primjere povratka, ulaganja i dr.

Nositelji aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i Ministarstvo vanjskih poslova BiH.

U realiziranju ove aktivnosti djelatno sudjeluju institucije sa svih razina vlasti sukladno svojim nadležnostima, uz potporu civilnog sektora, posebno iseljeničkih organizacija, kao i međunarodnih organizacija.

2.6. Podržavati aktivnosti civilnoga sektora u iseljeništvu i BiH koje pridonose jačanju veza BiH i iseljeništva

Potrebno je podržavati aktivnosti organizacija civilnoga društva u iseljeništvu koje imaju za cilj očuvanje materinjih jezika, kulture i identiteta, kao i aktivnosti kojima se unaprjeđuje suradnja iseljeništva i BiH u područjima gospodarstva, znanosti, kulture, obrazovanja i sporta, podižu kapaciteti organizacija i udruga iseljenika u zemljama prijma (organiziranje radionica, seminara i stručnih predavanja), pridonosi predstavljanju i radu istaknutih predstavnika iseljeništva u BiH i predstavljanju gospodarskih potencijala BiH u inozemstvu, pridonosi osnivanju i potpori mrežama poslovnih ljudi u iseljeništvu, podržava unaprjeđenje medijskih kapaciteta organizacija civilnoga društva u iseljeništvu (radio, tisak, online prezentacije) i sl.

Istodobno, potrebno je jačati kapacitete i uspostaviti učinkovitiju suradnju s organizacijama civilnoga društva u BiH radi njihova većeg angažmana u suradnji s iseljeništvom. Trenutačno je ovaj segment suradnje nedovoljno razvijen, te je u tom smislu potrebno podržati suradnju i partnerstvo domaćih organizacija civilnoga društva i organizacija u iseljeništvu.

U svezi s tim, potrebno je organizirati civilne forume – susrete organizacija iz iseljeništva i BiH, podržati civilni sektor u zajedničkim projektima s iseljeništvom, potaknuti civilni sektor da u svoje aktivnosti uključi iseljeništvo kao ciljnu skupinu itd.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH organizirat će civilne forume – susrete organizacija iz iseljeništva i organizacija civilnog sektora iz BiH.

Nositelj aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u suradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova BiH.

U realiziranju ove aktivnosti djelatno sudjeluju institucije sa svih razina vlasti sukladno svojim nadležnostima, uz potporu civilnoga sektora, posebno iseljeničkih organizacija, kao i međunarodnih organizacija.

CILJ 3. STVARANJE UVJETA ZA VEĆI DOPRINOS ISELJENIŠTVA RAZVITKU BIH

Gotovo 1,7 milijuna osoba rođenih u BiH živi u iseljeništvu, koje godišnje pošalju novčane doznake u vrijednosti između 2 i 3 milijarde KM, što čini do 15 % BDP-a BiH. Mnogi iseljenici postigli su zavidne rezultate na obrazovnom i profesionalnom planu u zemljama prijma, ali su i spremni pomoći razvitku BiH. Imajući u vidu ovako značajna financijska sredstva kojima raspolažu iseljenici, potrebno je poduzeti mjere za njihovo sveobuhvatnije uključivanje u razvitak BiH, stvoriti povoljnije uvjete kako bi investirali u BiH i podijelili svoja znanja sa zemljom podrijetla. Realiziranje mjera usmjerenih na stvaranje uvjeta za veći doprinos iseljeništva razvoju BiH podrazumijeva aktivnosti na privlačenju investicijskog, financijskog, ljudskog i drugog kapitala, te njihovo promicanje u svrhu razvitka BiH.

S ciljem stvaranja uvjeta za veći doprinos iseljeništva razvitku Bosne i Hercegovine, vlasti u BiH realizirat će slijedeće:

3.1. Promicati iseljništvo i njegove razvojne resurse

U BiH nedovoljno se zna o iseljništvu, njegovoj brojnosti i velikim resursima koji mogu snažno potaknuti razvitak BiH. Kako bi se to promijenilo, potrebno je pokrenuti aktivnosti na promidžbi iseljništva, uspješnih pojedinaca, pozitivnih priča, dobrih primjera ulaganja iz iseljništva i općenito razvoja poslovanja itd.

U cilju promicanja razvojnih resursa iseljništva, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će, na temelju informacija koje će dobiti mapiranjem iseljništva, pripremiti i tiskati publikacije u kojima će biti sadržane uspješne priče i istaknuti primjeri dobre prakse te pripremiti adresar uspješnih iseljenika u različitim područjima, što će biti dostupno na internetskoj stranici Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH.

Također, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH pripremit će medijsku kampanju s ciljem promicanja iseljništva i njegovih razvojnih resursa. Putem svoje internetske stranice Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH će, u suradnji i uz odobrenje istaknutih pojedinaca, učiniti dostupnim dokument koji se odnosi na mapiranje iseljništva.

Nositelj aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u suradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova BiH.

U realiziranju ove aktivnosti djelatno sudjeluju institucije sa svih razina vlasti sukladno svojim nadležnostima, uz potporu civilnoga sektora, posebno iseljeničkih organizacija, kao i međunarodnih organizacija.

3.2. Mobilizirati investicijske i financijske resurse iseljništva

Potrebno je olakšati ili ukloniti prepreke za priljev novčanih doznaka (posebno unutar formalnih financijskih tokova), olakšati i poticati ulaganja iz iseljništva, poticati štednju iseljništva, organizirati investicijske konferencije, upoznati iseljništvo s mogućnostima ulaganja u BiH, pružiti podršku osnivanju malih i srednjih poduzeća uz sufinanciranje iz iseljništva, ukloniti administrativne barijere, uspostaviti nove bankarske proizvode za iseljništvo i mehanizme za sufinanciranje razvojnih projekata (npr. lokalna zajednica, iseljništvo, više razine vlasti), te pokretati privatno-javna partnerstva s iseljenicima u različitim područjima.

Potrebno je izraditi razvojni dokument kojim će se predvidjeti uspostava programa investiranja i štednje iseljništva, kao i uklanjanje administrativnih barijera.

Nositelji aktivnosti: Direkcija za ekonomsko planiranje BiH, Centralna banka BiH, Agencija za promidžbu inozemnih ulaganja, Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i entitetske nadležne institucije.

U realiziranju ove aktivnosti djelatno sudjeluju institucije sa svih razina vlasti sukladno svojim nadležnostima, uz potporu civilnoga sektora, posebno iseljeničkih organizacija, kao i međunarodnih organizacija.

3.3. Mobilizirati ljudske resurse, znanja i vještine iseljeničtva

Veliki broj stručnjaka u iseljeničtvu (naročito iz područja medicine i informacijskih tehnologija, kao i predavača na sveučilištima), njihovo znanje i socijalni kapital, čine značajan razvojni potencijal za BiH. Predložene aktivnosti u ovome dijelu odnose se na uključivanje stručnjaka i znanstvenika iz iseljeničtva u izradu studijskih programa u svojstvu gostujućih predavača (naročito u području zdravstva), programe prijenosa znanja putem mentorstva, povremenih posjeta, online konzultacija, ljetnih škola, seminara i kongresa (naročito u području zdravstva), zatim uključivanje znanstvenika iz iseljeničtva u rad tijela nadležnih za razne segmente znanosti, pronalaženje mogućnosti da znanstvenici iz iseljeničtva uključe istraživače i institucije iz BiH u svoje projekte, podršku zajedničkim projektima domaćih i znanstvenika iz iseljeničtva, a koji će ishoditi znanstvenim rezultatima i međunarodnim kontaktima potrebnim za uspješnije privlačenje europskih sredstava, podršku programima prijenosa stručnog znanja i obuka uz uključivanje stručnjaka iz iseljeničtva, prijenos novih tehnologija usmjeren na jačanje ekonomskog razvitka itd.

Na temelju izvješća koje će biti pripremljeno nakon mapiranja (iz točke 2.4.), Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u suradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova BiH uspostaviti će mehanizam za prijenos znanja iz iseljeničtva u BiH, odnosno mehanizam koji će povezati gospodarstvenike i stručnjake iz iseljeničtva iz različitih područja s institucijama, organizacijama i pojedincima u BiH. Mehanizam za prijenos znanja podrazumijeva da Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH, na temelju sporazuma o suradnji s institucijama i ustanovama u BiH s jedne, odnosno s istaknutim pojedincima iseljeničtva iz Bosne i Hercegovine s druge strane, ostvari svoju koordinirajuću ulogu povezivanja u procesu suradnje.

Nositelj aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH u suradnji sa Ministarstvom vanjskih poslova BiH.

U realiziranju ove aktivnosti djelatno sudjeluju institucije sa svih razina vlasti sukladno svojim nadležnostima, uz potporu civilnoga sektora, posebno iseljeničkih organizacija, kao i međunarodnih organizacija.

3.4. Podržati filantropske aktivnosti i akcije humanitarne pomoći iz iseljeničtva

Iseljeničtvo pridonosi i svojim filantropskim aktivnostima i akcijama humanitarne pomoći (financijska i robna pomoć) koje su usmjerene prema lokalnim zajednicama, organizacijama i pojedincima u BiH. Ova vrsta aktivnosti bit će potaknuta inicijativom za unaprjeđenje procedura za oslobađanje od plaćanja carine i poreza za filantropske i humanitarne aktivnosti iseljeničtva, kao i za bolje informiranje iseljeničtva o ostvarenim olakšicama. Također, bit će pokrenute aktivnosti na mobiliziranju iseljeničtva za ciljanu pomoć na razini lokalnih zajednica, te na koordiniranju takve pomoći.

Nositelji aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH i sve druge nadležne razine vlasti.

U realiziranju ove aktivnosti djelatno sudjeluju institucije sa svih razina vlasti sukladno svojim nadležnostima, uz potporu civilnoga sektora, posebno iseljeničkih organizacija, kao i međunarodnih organizacija.

3.5. Uspostaviti nagradu ili priznanje za iseljništvo

Zemlje s brojnim iseljništvom uspostavile su nagrade ili priznanja za različite doprinose iseljenika. Predlaže se da se razmotri slično uspostavljanje i u BiH – da se priznaju iseljenici kao važni čimbenici razvitka BiH. Priznanja bi se mogla dodjeljivati pojedincima i organizacijama za istaknut angažman u određenome području, za zasluge/doprinos razvitku i promidžbi BiH, razvitku znanosti, učenju materinjih jezika, prijenosu znanja ili općenito za razvitak suradnje, posebno ekonomske, između iseljništva i BiH, a što će biti regulirano posebnim propisom.

Nositelj aktivnosti: Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH.

8. PROVEDBA POLITIKE O SURADNJI S ISELJENIŠTVOM

Dokument Politika o suradnji s iseljništvom okvirni je i temeljni dokument na temelju kojega će biti doneseni strategija, programi, planovi i drugi akti, sukladno ustavnim i zakonskim nadležnostima u Bosni i Hercegovini.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH pokrenut će realiziranje aktivnosti u najkraćem razdoblju.

Za praćenje provedbe Politike o suradnji s iseljništvom zaduženo je Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH.

Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice BiH jednom će godišnje informirati Vijeće ministara BiH o aktivnostima na provedbi dokumenta Politika o suradnji s iseljništvom.

9. FINANCIJSKA SREDSTVA POTREBNA ZA PROVEDBU POLITIKE O SURADNJI S ISELJENIŠTVOM

Za provedbu Politike o suradnji s iseljništvom nije potrebno osigurati dodatna financijska sredstva.